

8. Shcherbakova A.Y. Fylosofyia muzyky y muzykalnoho obrazovanyia. Uchebnoe posobyе, Ch.1. / A.Y. Shcherbakova. – M., 2008. – 256 s.

This article reveals the structure of the development of the singing voice among pedagogical universities' students by visual modeling means. The term "development of the singing voice of students of pedagogical universities" is interpreted as the development of singing skills and skills based on the standard singing tone and the standard of the aesthetic tradition of the European academic vocal culture which reflect the ontology of the means of expression. The author distinguishes three components: motivational-directional (ensures constant interest to students in the development of the singing voice which will provide the effectiveness, revitalization and focus of vocal education), technological-communicative (assumes possession of pedagogical technologies for the development of the singing voice that realize conscious regulation of their own emotions, knowledge and actions in the mode of verbal and nonverbal communication with the introduction of visual simulation and the accumulation of visual vocabulary) and practical-regulatory (reflects the readiness of students for the purposeful practical implementation of visualization techniques at vocal classes as a means of regulating the phonation of the vocal apparatus in the future vocal and pedagogical activity).

Sensory motor anticipation is actions that involve the next muscular-psychic work, that is at the moment of correlation between instantaneous action and motor readiness makes the next act. Consequently, the "sensory arm" as a working term physically replaces a designated segment of the vocal apparatus: it provides a functional connection between parts of its vocal apparatus and anti-smoking regulation of sound. The psychophysiological purpose of visual modeling, in terms of adaptation of the principle of anticipation, consists in the more rapid and effective formation of a conditional-reflex relationship between a certain visual model and such a character of the sound as the teacher seeks to achieve, on the condition of the correct implementation of the proposed model.

Keywords: development of the singing voice, communicative pedagogy, sensory motorization antiseptic, visual-emotional imagery.

УДК 378.091.33-027.22:78.091(510)

Лу Тао

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ЯК ЗАСІБ ЕФЕКТИВНОГО ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-МУЗИКАНТІВ КИТАЮ

Статтю присвячено вивченню сутності та змісту особистісно-орієнтованого підходу. Проаналізовано існуючі концепції особистісно-орієнтованого навчання і виокремлено їхні принципові положення, що уможливають ефективне формування виконавської майстерності майбутніх педагогів-музикантів Китаю.

Ключові слова: особистісно-орієнтований підхід, виконавська майстерність, майбутні педагоги-музиканти Китаю.

Формування виконавської майстерності педагогів-музикантів Китаю у педагогічних університетах України потребує визначення та обґрунтування доцільних методологічних підходів. В межах цієї статті розглянемо один з найбільш ефективних для всіх рівнів та галузей освіти (особливо мистецької) підходів – особистісно-орієнтований.

Насамперед зауважимо, що проблема виховання особистості є традиційною для педагогіки і має глибокі корені. Передумовою виникнення особистісно-орієнтованого підходу є гуманістична теорія, представниками якої були Сократ, Платон, Арістотель, Сенека та інші. В епоху Відродження її представниками були Т.Кампаннела, С.Бержерак та інші, які вважали людину найвищою цінністю творіння. А пізніше Ж.-Ж.Руссо, Л.Толстой та інші висунули ідею вільного виховання, яке б допомагало кожній людині розвивати свої здібності [12]. Розробкою проблеми виховання особистості займалися представники

американської «всеохоплюючої» школи Х.Манн, Дж.Дьюї та ін. У ХІХ столітті в Німеччині сформувалася течія під назвою «педагогіка особистості», яка метою виховання проголошувала розвиток суверенного індивіду, а діяльність вихователя розглядала як мистецтво художника. Сучасне розуміння особистісно-орієнтованого підходу визначили в 60-ті рр. представники напряму гуманістичної психології К.Роджерс, А.Маслоу, Р.Мей, В.Франкль, які стверджували, що повноцінне виховання можливе лише у тому випадку, якщо школа буде слугувати лабораторією для відкриття унікального «я» кожної дитини [8].

На сучасному етапі розвитку науково-педагогічної думки питання пов'язані з особистісно-орієнтованим підходом, досліджують В.Серіков, С.Белова, В.Данільчук, О.Крюкова, В.Зайцев, Б.Ярмахов, О.Бондаревська, Н.Алексєєв, А.Зеленцова, І.Якиманська, С.Комісарова, А.Плігін, А.Вільвовська, М.Балашов, М.Лук'янова та ін. Науковці зазначають, що на сьогоднішній день у світі відбувається зміна самої парадигми людського прогресу, суттю і основним виміром якого стає розвиток особистості [12]. Особистісно-орієнтований підхід розуміється вченими: як загально гуманістичний феномен, що ґрунтується на повазі прав, достоїнств дитини у виборі освітнього маршруту; як мета, програма педагогічної діяльності, що базується на прагненні виховати особистість; як спеціальний вид освіти, основою якого є створення певної освітньої системи, котре «запускає» механізми функціонування і розвитку особистості [6, с.16-17].

На думку В.Серікова, «особистісно-зорієнтоване навчання – це не формування особистості із заданими властивостями, а створення умов для повноцінного вияву і відповідно розвитку особистісних функцій вихованців» [10, с.27]. Вчений вважає, що «є тільки один спосіб реалізувати особистісний підхід у навчанні – зробити навчання сферою самоствердження особистості». А для цього необхідно створити особистісно-орієнтовану педагогічну ситуацію, що розуміється В.Серіковим як «особливий педагогічний механізм, який ставить вихованця в нові умови, що трансформують звичний хід його життєдіяльності, вимагають від нього нової моделі поведінки, чому передує рефлексія, осмислення, переосмислення ситуації, що склалася» [11, с.89]. Особистісно-стверджувальна ситуація – це та, яка актуалізує сили саморозвитку особистості, формує її суб'єктний досвід. Вона може містити моральний вибір; самостійно поставлені цілі; реалізацію ролі автора навчального процесу; перешкоди, що вимагають вияву волі; відчуття власної значущості; самоаналіз і самооцінку; відмову від колишніх поглядів і прийняття нових цінностей; усвідомлення своєї відповідальності [11, с.12]. «Бути особистістю, значить бути незалежним від ситуації, прагнути до її перетворення», – стверджує В.Серіков [10, с.89]. Отже, основою реалізації особистісно-орієнтованого підходу є створення особистісно-орієнтованої ситуації, що вимагає від вихованця звернення до особистого досвіду, вияву його як особистості, докладання особистісного потенціалу.

За В.Серіковим, особистісно-орієнтований підхід базується на таких принципах: 1. етико-гуманістичний принцип спілкування педагога і вихованця, який можна назвати «педагогікою співробітництва»; 2. принцип свободи особистості в освітньому процесі, її вибір пріоритетів, формування особистісного досвіду; 3. принцип індивідуальності в освіті як альтернатива колективному навчанню; 4. побудова педагогічного процесу (зі специфічними цілями, змістом, технологіями), орієнтованого на розвиток і саморозвиток особистісних властивостей індивіда [10, с.19-20].

О.Бондаревська розглядає особистісно-орієнтований підхід через принцип культуровідповідності. Поняття «особистість» науковець визначає як «людину культури». «Людина культури» у розумінні О.Бондаревської – це вільна особистість, здатна до самовизначення у світі культури; це гуманна особистість, а гуманність – «вершина моральності, адже в ній любов до людей, всього живого поєднується з милосердям, добротою, здатністю до співпереживання, альтруїзмом, готовністю надати допомогу близьким і далеким, розумінням цінності і неповторності кожної людини, недоторканності людського життя, прагненням до миру, злагоди, добросусідства, вмінням виявляти терпимість і доброзичливість до всіх людей незалежно від їх раси, національності, віросповідання, стану в суспільстві, особистісних якостей» [2, с.11]; це духовна особистість,

тобто особистість, в якій вихована потреба у духовному пізнанні і самопізнанні, рефлексії, красі і т.п.: «освіта особистості – основа духовності» [2, с.11]; це творча особистість, що варіативно мислить, постійно сумнівається, прагне творити.

Згідно визначень О.Бондаревської, основною метою освіти є виховання людини культури; освіта є частиною культури; культура є середовищем, що вирощує й живить особистість; дитина є суб'єктом життя, що здатний до культурного саморозвитку; педагог є посередником між дитиною і культурою; освіта є культурним процесом; школа є цілісним культурно-освітнім простором; творчість є способом розвитку людини в культурі. Для нашого дослідження важливим є твердження О.Бондаревської, що «кожна особистість унікальна, і головним завданням педагогічної роботи є формування її індивідуальності, створення умов для розвитку її творчого потенціалу», це можливо лише шляхом реалізації в освітньому процесі концептуальних положень особистісно-орієнтованого підходу [2, с.17].

Так само як В.Серіков і О.Бондаревська, метою особистісно-орієнтованої освіти І.Якиманська вважає створення необхідних для розкриття і цілеспрямованого розвитку особистісних рис учня умов, виховання особистості дитини як індивідуальності в її неповторності, несхожості, і унікальності. «Особистісно-орієнтоване навчання – це таке навчання, де на чільне місце ставиться особистість дитини, її самобутність, самоцінність, суб'єктний досвід кожного спочатку розкривається, а потім узгоджується зі змістом освіти», – відзначає вчена [13]. Так само як і В.Серіков, І.Якиманська вважає, що особистісно-орієнтований підхід у навчанні реалізується тільки через суб'єктний досвід учня. При цьому, згідно з І.Якиманською, суб'єктність виявляється у вибірковості учня до пізнання світу, а суб'єктний досвід – у «способі навчальної роботи», який є основною одиницею навчання, шляхом формування пізнавальних потреб та розвитку пізнавальних здібностей учнів.

І.Якиманська сформулювала принципи, на яких ґрунтується особистісно-орієнтований підхід: 1. кожна дитина є унікальною і неповторною у поєднанні своїх індивідуальних виявів; 2. учень не стає особистістю під впливом навчання, а вже нею є; 3. школа повинна не озброїти знаннями, вміннями і навичками, а за їхньою допомогою розвинути учня як індивідуальність, створити сприятливі умови для розвитку його здібностей; 4. школа повинна вивчити, виявити й розвинути особистість кожного учня [7, с.13-14].

Головною особливістю особистісно-орієнтованого підходу, за А.Плігіним, є те, що не учень підлаштовується під сформований навчальний стиль вчителя, а вчитель, володіючи різноманітним технологічним інструментарієм, погоджує свої прийоми і методи роботи з пізнавальним стилем навчання дитини. Під особистісно-орієнтованим навчанням А.Плігін розуміє «такий тип освітнього процесу, в якому особистість учня і особистість учителя виступають його суб'єкти; метою освіти є розвиток особистості дитини, її індивідуальності та неповторності; в процесі навчання враховуються ціннісні орієнтації дитини і структура її переконань, на основі яких формується її «внутрішня модель світу», при цьому процеси навчання і вчення взаємно узгоджуються з урахуванням механізмів пізнання, особливостей розумових і поведінкових стратегій учнів, а відносини вчитель-учень побудовані на принципах співпраці і свободи вибору» [4, с.2].

З точки зору А.Плігіна, складовими моделі особистісно-орієнтованого підходу є: суб'єктний досвід учнів (та частина особистісного досвіду дитини, яка відноситься до його власних новоутворень та індивідуальних сенсів); способи роботи з суб'єктним досвідом учнів; траєкторія розвитку особистості; пізнавальні здібності і стратегії (внутрішні механізми пізнавальних процесів, які пов'язані з певним видом діяльності); когнітивний стиль (пізнавальні вподобання учнів на сенсорному, ціннісному, смислового рівнях, а також надання переваги операціям логічного мислення, пізнавальним стратегіям, змісту, видам та формам пізнавальної діяльності); особистісно-орієнтовані освітні технології; навчальний стиль вчителя (інтегративна характеристика професійної діяльності педагога, що виявляється в проекції його власних когнітивних і особистісних переваг в реалізації навчально-виховного процесу (навчальної діяльності)) [4].

За твердженням Н.Алексєєва, головним в особистісно-орієнтованому підході є розвиток у вихованця особистісного ставлення до світу, до діяльності, до себе, виявлення

його суб'єктивної активності і самостійності. «Якщо в суб'єктній педагогіці учень виступає немовби провідником ідей вчителя, то в особистісній – він творець й творець себе і власної діяльності», – зазначає Н.Алексєєв [1, с.205-206]. Для Н.Алексєєва «процес особистісно-орієнтованого навчання» – це «навчальна подія», що розуміється науковцем як спільне буття вчителя і учня в пізнавальній ситуації; це навчання, в якому головним є самотність дитини, її самоцінність; це навчання, яке є суб'єктивним та протилежним традиційному, що орієнтоване на отримання в процесі навчання людини, яка розуміється як набір певних функцій, реалізатор певних моделей поведінки, що зафіксовані у соціальному замовленні школи [1, с.65-67].

Особистісно-орієнтований підхід, на думку Л.Гаврилової, характеризує особистість як унікальне явище і передбачає створення відповідних умов для природного процесу її саморозвитку і самореалізації. Він має принципове значення в професійному розвитку вчителя, оскільки спрямований на формування професійно важливих якостей і практичних навичок, що сприяють становленню особистості вчителя професіонала. Крім того, особистісний підхід дозволяє враховувати суб'єктивно-типологічні особливості вчителів музики, до яких зазвичай відносять емоційність, артистизм, емпатію, комунікативність, швидку реакцію, сугестивність, вольові та організаційні якості і т.п. [3].

Дослідниця мистецької освіти О.Рудницька відзначає, що сутністю особистісно-орієнтованого підходу є послідовне формування особистості як самосвідомого відповідального суб'єкта власного розвитку [9, с.35]. Особистісна зорієнтованість мистецької освіти виявляється у спрямованості на формування соціально значущих якостей, що віддзеркалюються у трьох аспектах навчально-виховного процесу: пізнанні предметного світу, культурі спілкування і потребі в освіті [9, с.29-31].

Т.Кротова розглядає особистісно-орієнтований підхід як сукупність взаємопов'язаних соціальних установок щодо певного ставлення учителя до учня та організації педагогічної взаємодії, що виявляється у визнанні права кожного учня на неповторність, унікальність особистості, а також у співробітництві, співтворчості учасників педагогічного процесу. У системі особистісно-орієнтованого навчання важливе значення має вивчення того, що включає значуще поняття – особистість. Для нашого дослідження важливим є твердження Т.Кротової, що особистісна орієнтація музично-виконавської підготовки учня зумовлює такий характер діяльності, за яким активізується особистісно-смилова сфера учня, вираження суб'єктивного ставлення до творів мистецтва, осмислення власних індивідуальних реакцій, поза яких неможливо досягнути художньо-образну сутність музичного твору. В контексті особистісно-орієнтованого навчання музично-виконавська діяльність школяра перетворюється на могутній виховний засіб, який впливає на різні аспекти емоційної, інтелектуальної та вольової сфери особистості [5].

Отже, особистісно-орієнтований підхід спрямований на розкриття індивідуальності кожної людини через самостійну і значущу для неї діяльність, створення умов для вияву й розвитку особистісного потенціалу вихованця через його суб'єктний досвід. Сутністю особистісно-орієнтованого підходу є послідовне ставлення педагога до учня як до особистості, як до самосвідомого відповідального суб'єкта власного розвитку, як до суб'єкта виховної взаємодії. Здійснити особистісно-орієнтований підхід може лише педагог, який усвідомлює себе особистістю, вміє бачити особистісні якості у вихованця, розуміти його і будувати з ним діалог у формі обміну інтелектуальними, моральними, емоційними і соціальними цінностями. Відтак, застосування особистісно-орієнтованого підходу для формування професійної, та, зокрема, виконавської майстерності майбутніх педагогів-музикантів Китаю видається нам доцільним, ефективним та вкрай важливим.

Література

1. Алексєєв Н.А. Личностно-ориентированное обучение: вопросы теории и практики: Монография. – Тюмень: Изд-во ТГУ, 1996. – 216с.
2. Бондаревская Е.В. Концепции личностно-ориентированного образования и целостная педагогическая теория // Школа духовности, 1999, №5. – С.41-66

3. Гаврилова Л.Г. Методологические подходы и принципы профессионального развития учителей музыки средствами мультимедийных технологий // Петрозаводский государственный университет. Непрерывное образование: XXI век. – 2015, вып.3 (11). – С.1-13
4. Из опыта построения модели личностно-ориентированного образования школы № 507// под ред. А.А.Плигина. – М.: ЮОУ ДО г. Москвы, 2004, вып. № 43. – С.2-7
5. Кротова Т.Ф. Становлення і розвиток інтересу до музичного виконавства у старшокласників на основі особистісно-орієнтованого підходу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02 – «Теорія та методика навчання музики і музичного виховання». – К., 2004. – 22с.
6. Личностно-ориентированный образовательный процесс: сущность, содержание, технологии. – Ростов на Дону: Изд-во РГПУ, 1995. – 288с.
7. Построение модели личностно-ориентированного обучения / под научн. ред. И.С.Якиманской. – М.: КСП+, 2001. – 128с.
8. Российская педагогическая энциклопедия. В 2-х томах / гл. ред. В.В.Давыдов. – М.: Большая российская энциклопедия. – 1999. – 608с.
9. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб. / О.П.Рудницька. – Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2005. – 360с.
10. Сериков В.В. Личностно-ориентированный подход в образовании: концепции и технологии: Монография. – Волгоград: Перемена, 1994. – 152с.
11. Сериков В.В. Образование и личность. Теория и практика проектирования педагогических систем. – М.: Изд. корпорация «Логос», 1999. – 272с.
12. Современные педагогические технологии / Бондаренко В.В., Ланских М.В., Бондаренко Ю.В. – Харьков: ХНАДУ, 2011. – 146с.
13. Якиманская И.С. Разработка технологии личностно-ориентированного обучения // Директор школы. – 2003. – №6. – С.31-42

References

1. Alekseev N.A. Lychnostno-oryentyrovannoe obuchenye: voprosy teoryy y praktyky: Monohrafiya. – Tyumen': Izd-vo THU, 1996. – 216 s.
2. Bondarevskaya E.V. Konceptyy lychnostno-oryentyrovannoho obrazovannya y celostnaya pedahohycheskaya teoryya // Shkola duhovnosti, 1999, №5. – S.41-66
3. Havrylova L.H. Metodolohycheskye podhody y pryncypy professyonal"noho razvytyya uchytelej muzyky sredstvamy mul'tymedyjnyh tehnolohyj // Petrozavodskyy hosudarstvennyj unyversytet. Nopreryvnoe obrazovanye: XXI vek. – 2015, vyp.3 (11). – S.1-13
4. Iz opyta postroenyya modely lychnostno-oryentyrovannoho obrazovannya shkoly № 507 // pod red. A.A.Plyhyna. – M.: YuOU DO h. Moskvy, 2004, vyp. № 43. – S.2-7
5. Krotova T.F. Stanovlennya i rozvytok interesu do muzychnoho vykonavstva u starshoklasnykiv na osnovi osobystisno-oriyentovanoho pidxodu: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: spec. 13.00.02 – «Teoriya ta metodyka navchannya muzyky i muzychnoho vuxovannya». – K., 2004. – 22s.
6. Lychnostno-oryentyrovannyj obrazovatel"nyj process: sushhnost", sodержanye, tehnolohyy. – Rostov na Donu: Yzd-vo RHPU, 1995. – 288s.
7. Postroenye modely lychnostno-oryentyrovannoho obuchenyya / pod nauchn. red. Y.S.Yakymanskoj. – M.: KSP+, 2001. – 128s.
8. Rossyjskaya pedahohycheskaya ancyklopedyya. V 2-x tomah / hl. red. V.V.Davydov. – M.: Bol'shaya rossyjskaya ancyklopedyya. – 1999. – 608s.
9. Rudnyc`ka O.P. Pedahohika: zahal`na ta mystec"ka: navch. posib. / O.P.Rudnyc"ka. – Ternopil": Navchal"na knyha «Bohdan», 2005. – 360s.
10. Serykov V.V. Lychnostno-oryentyrovannyj podhod v obrazovanny: konceptyy y tehnolohyy: Monohrafiya. – Volhohrad: Peremena, 1994. – 152s.
11. Serykov V.V. Obrazovanye y lychnost`. Teoryya y praktyka proektyrovannya pedahohycheskyh system. – M.: Izd. korporacyya «Lohos», 1999. – 272s.
12. Sovremennye pedahohycheskye tehnolohyy / Bondarenko V.V., Lanskyh M.V., Bondarenko Yu.V. – Har`kov: XNADU, 2011. – 146s.

The article is devoted to the study of the essence and content of the personality-oriented approach. The existing concepts of person-oriented learning are analyzed and their basic principles are set out, which enable effective formation of performing skills of future music teachers of China. It was found out that the personality-oriented approach is aimed at disclosing the individuality of each person through independent and meaningful activities for her, creating conditions for the manifestation and development of the personal potential of the pupil through his subject experience. The essence of the personality-oriented approach is the consistent attitude of the teacher to the student as a personality, as a self-conscious responsible subject of their own development, as a subject of educational interaction. A person-oriented approach can only be a teacher who understands himself personality, is able to see the personality traits of a pupil, understand it and build dialogue with him in the form of exchange of intellectual, moral, emotional and social values. It is determined that the use of a person-oriented approach in shaping the professional, and in particular, the performing arts of future Chinese musicians, is appropriate and extremely important.

Keywords: *person-oriented approach, performing skills, future music teachers-musicians of China.*

УДК 378.37:016

Гао Десян

ОСОБЛИВОСТІ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОЇ РОБОТИ З МИСТЕЦЬКИМИ КОЛЕКТИВАМИ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті розглядається проблема підготовки майбутніх учителів музики до управління мистецькою діяльністю колективів учнівської молоді в процесі вокально-хорової роботи. Охарактеризовані психолого-фізіологічні особливості вікового цензу «учнівська молодь». Розкрито специфіку вокально-хорової роботи з позиції управління творчим процесом. Дана характеристика і розкриті особливості управлінського впливу керівника вокально-хорового колективу. З урахуванням специфіки представленої проблематики, автором окреслено подальші напрямки дослідження наукової проблеми.

Ключові слова: *майбутні вчителі музики, учнівська молодь, художні колективи, вокально-хорова робота, комунікація.*

Сучасні реалії мистецької освіти свідчать про внесення значних змін до фахової підготовки майбутніх учителів музики, покликаних заповнити навчання гуманістичними, ціннісно-орієнтовними, творчо-реалізаційними ідеями. У даному руслі вокально-хорове навчання майбутніх учителів музики не є винятком. Адже цей вид діяльності вимагає від студентів спрямування у площину мотивації цінностей особистісного розвитку; набуття управлінської компетентності для реалізації власної системи цінностей в управлінських стратегіях під час майбутньої вокально-хорової роботи з мистецькими колективами учнівської молоді.

До проблеми управління освітніми процесами зверталися у своїх працях В. Андрушенко, І. Бех, В. Дряпіка, І. Зязюн, А. Маркова, О. Овчарук, О. Пехота, В. Сітаров, С. Сисоєва, Л. Хоружа, А. Хуторської та інші. Виховний потенціал хорового мистецтва неодноразово висвітлений в дослідженнях багатьох науковців (О. Бенч, П. Ковалик, А. Лашенко та інших), зокрема у положеннях з теорії, історії та методики управління хором, теорії диригентсько-виконавської діяльності (Л. Андреева, Б. Асаф'єв, А. Єгоров, С. Казачков, М. Канерштейн, М. Колеса, А. Лашенко, В. Ольхов, К. Пігров, К. Птиця, П. Чесноков та інших). Питання підготовки майбутніх учителів музики ґрунтовно досліджені такими вченими, як Л. Арчажнікова, А. Болгарський, С. Горбенко, Н. Гузій, І. Єфіменко, О. Олексюк, В. Орлов,